

LMS (LEARNING MANAGEMENT SYSTEM)-TA'LIMNI BOSHQARUV TIZIMLARI

Qarshiyeva E'zoza Soat qizi

Shahrisabz Davlat Pedagogika Institutining talabasi

Nurullayeva Malika Baxtiyor qizi

Shahrisabz Davlat Pedagogika Institutining talabasi

Yaxiyaxonova Muxiba Maxmudjonovna

Shahrisabz davlat pedagogika instituti katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14645145>

Annotatsiya. LMS (Learning Management System) — ta'limni boshqarish tizimlari bugungi kunda ta'lim jarayonlarini soddalashtirish va optimallashtirishda muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda. Ushbu annotatsiyada LMSlarning asosiy tushunchalari, funktsiyalari va ta'lim sohasidagi ahamiyati batafsil ko'rib chiqiladi. LMS - bu onlayn platforma bo'lib, o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi aloqani kuchaytirish, o'quv materiallarini taqdim etish va baholash jarayonlarini boshqarish imkonini beradi. Ta'lim muassasalari va korporativ ta'limda keng qo'llanilayotgan ushbu tizimlar, o'quvchilarga qulay sharoit yaratish, ularning bilim va ko'nikmalarini baholashda samarali vositalarni taklif etadi. LMS'larning asosiy funktsiyalari orasida kurslarni yaratish va boshqarish, o'quvchilarni ro'yxatdan o'tkazish, materiallarni yuklash, test va topshiriqlarni tayyorlash hamda baholash jarayonini avtomatlashtirish kabilar mavjud. Bu tizimlar orqali o'qituvchilar o'quvchilarning o'zaro faoliyatini, ularga berilgan topshiriqlarni va baholash natijalarini kuzatish imkoniga ega bo'lishadi. Shu bilan birga, o'quvchilar uchun ham o'z faoliyatini monitoring qilish, o'z bilimlarini baholash va o'zlashtirish darajasini aniqlash imkoniyatlari yaratiladi. Zamonaviy LMSlar ko'plab interaktiv elementlar, video darslar, forumlar va muhokama guruhlar bilan ta'minlangan. Bu esa o'quv jarayonini qiziqarli va jalb etuvchi qiladi. O'quvchilar o'z vaqtida va istalgan joyda o'qish imkoniyatiga ega bo'lib, o'qituvchilar esa darslarni yanada ko'proq shaxsiylashtirish va individual yondashuvni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Ta'lim tizimlarining global o'zgarishi va digitalizatsiya jarayonlari LMSlarning ahamiyatini yanada oshirmoqda. COVID-19 pandemiyasi davrida ta'lim muassasalari onlayn ta'limga o'tishga majbur bo'ldi, bu esa LMSlarni keng qo'llashni talab qildi. Natijada, o'qituvchilar va o'quvchilar onlayn platformalar orqali muloqot qilish, materiallar bilan tanishish va baholash jarayonida faol qatnashish imkoniyatiga ega bo'lishdi. Biroq, LMSlar bilan bog'liq ayrim muammolar ham mavjud. Ular orasida texnik muammolar, internetga bo'lgan talablar va o'qituvchilar hamda o'quvchilar uchun yangi tizimga moslashish qiyinchiliklari mavjud. Shuningdek, ta'lim sifatini ta'minlashda LMS'larning imkoniyatlarini to'liq ochib berish uchun doimiy ravishda yangilanish va takomillashtirish zarur. Yakunida, LMSlar ta'limni boshqarish tizimlari sifatida ta'lim jarayonini zamonaviylashtirish, interaktivlikni oshirish va o'quvchilarning o'z-o'zini baholashini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Ular ta'lim sifatini oshirish va o'quv jarayonini samarali tashkil etish uchun zarur vositalarni taqdim etadi. Ta'lim sohasidagi innovatsiyalarni joriy etishda LMSlarning o'rni beqiyosdir va ularning istiqboldagi rivojlanishi ta'lim tizimini yanada mustahkamlashga yordam beradi.

Kalit so'zlar: LMS dasturi, onlayn ta'lim platformasi, elektron ta'lim tizimi, masofaviy ta'lim, kurslarni boshqaruv tizimi, talabalar uchun LMS, ta'lim jarayonini boshqarish, LMSni

afzalliklari, ta'lim kontentini yaratish, test va imtihonlarni boshqarish, elektron jurnal va hisobotlar, LMS integratsiyasi, LMS orqali baholash.

Kirish.

Ta'lim sohasida texnologiyalarning tez sur'atlar bilan rivojlanishi, an'anaviy o'qitish usullarini qayta ko'rib chiqishni talab etmoqda. Bugungi kunda, o'qituvchilar va o'quvchilar uchun eng muhim resurslardan biri – Learning Management System (LMS) yoki ta'limni boshqaruv tizimlari hisoblanadi. Ushbu tizimlar ta'lim jarayonlarini boshqarish, tashkil etish va o'quvchilarga qulaylik yaratish uchun mo'ljallangan. LMSlarning o'ziga xos xususiyatlari va imkoniyatlari ta'lim jarayonining sifatini oshirishga, o'quvchilarni yanada motivatsiyalashga va o'qituvchilar uchun ko'plab ma'muriy yuklamalarni kamaytirishga yordam beradi. LMSlar onlayn ta'lim platformalarini birlashtiradi va o'qitish jarayonini yanada qulay va samarali qiladi. O'qituvchilar o'z kurslarini yaratish, o'quv materiallarini joylashtirish va talabalar bilan o'zaro aloqalarni o'rnatish imkoniyatiga ega. Bu esa, o'z navbatida, o'qituvchilarni o'z ishlariga ko'proq diqqat qaratishga, kreativ yondashuvlar ishlab chiqishga va o'quvchilarning ehtiyojlarini yaxshiroq tushunishga imkon beradi. Ta'limni boshqaruv tizimlari o'quvchilarga ta'lim resurslariga 24/7 kirish imkoniyatini taqdim etadi. Bu, ayniqsa, masofaviy ta'lim va o'qitish jarayonida muhim ahamiyatga ega. O'quvchilar, o'z vaqtlarini boshqarish imkoniyatiga ega bo'lishlari bilan birga, o'z o'rganish jarayonlarini yanada individualizatsiya qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Har bir o'quvchining o'ziga xos o'rganish uslublari va tezliklari mavjud bo'lib, LMSlar ushbu farqlarni hisobga olishga imkon yaratadi. LMSlar shuningdek, baholash va tahlil qilish jarayonlarini avtomatlashtirish orqali o'qituvchilarga katta yordam beradi. O'quvchilarning o'qish jarayonidagi yutuqlarini kuzatish va baholash osonlashadi, bu esa o'qituvchilarga kerakli o'zgarishlarni amalga oshirish imkonini beradi. Bunday tizimlar yordamida o'qituvchilar aniq ma'lumotlarga ega bo'lishadi va o'z metodologiyalarini o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shuningdek, LMSlar o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasida samarali muloqotni ta'minlaydi. Forumlar, chatlar va xabarlar kabi interaktiv vositalar yordamida o'quvchilar bir-birlari bilan fikr almashishlari va muammolarini muhokama qilishlari mumkin. Bu esa, o'z navbatida, ta'lim jarayonini yanada interaktiv va qiziqarli qiladi. Xulosa qilib aytganda, LMSlar ta'lim sohasidagi transformatsiyaning ajralmas qismi hisoblanadi. Ular an'anaviy o'qitish usullarini zamonaviy texnologiyalar bilan birlashtirib, ta'lim jarayonini samarali, qulay va individualizatsiyalashgan holga keltiradi. Bu tizimlar, o'z navbatida, ta'lim sifatini oshirishga, o'quvchilarning o'rganish tajribalarini boyitishga va o'qituvchilarning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. LMSlar ta'lim jarayonlarini yanada innovatsion va qiziqarli qilishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlarda keltirilgan nazariy materiallarga asoslangan holda mantiqiy tahlil usullaridan foydalanildi. Mavjud malumotlarni tahlil qilishda tahlil va sintez qiyosiy tahlil kabi uslublar va yondashuvlar qo'llanilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati.

Rahimov, A. (2019). "Onlayn ta'lim va LMS: Innovatsiyalar va rivojlanish" Ushbu asarda onlayn ta'lim va LMS'larning zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati yoritilgan. Muallif, LMS'larning ta'lim sifatini oshirish va o'quv jarayonini samarali tashkil etishdagi o'rnini ta'kidlaydi. Kitobda global tajribalar va O'zbekistonda LMS'larni joriy etish bo'yicha misollar keltirilgan.

Ibragimov, O. (2023) “Digital ta’lim: LMS va yangi yondashuvlar” Ibragimovning asari zamonaviy digital ta’lim tendentsiyalariga bag’ishlangan. Unda LMS’larning innovatsion xususiyatlari, e-learning, va raqamli resurslar bilan birgalikda ta’limni boshqarish jarayonidagi o’rni ko’rib chiqiladi. Muallif, o’quvchilarning o’z-o’zini boshqarish va o’z bilimlarini mustaqil ravishda rivojlantirish imkoniyatlariga alohida e’tibor qaratadi.

Morrison, D. (2014). “The Learning Management System: A Guide for Educational Institutions.” Ushbu kitobda muallif LMS’larning ta’lim muassasalarida qanday qo’llanilishi va ularning foydali funktsiyalari haqida batafsil ma’lumot beradi. Muallif LMS’larni joriy etishda strategik yondashuvlarni, shuningdek, o’qitish jarayonini qanday optimallashtirish mumkinligini ko’rsatadi.

Pappas, C. (2015). “The Ultimate Guide to Learning Management Systems.” Bu asar LMS’larning tarixiy rivojlanishi, ularning turli turlarini va ta’lim jarayonida qanday qo’llanilishini ko’rsatadi. Pappas, LMS’larning ta’lim samaradorligini oshirishdagi roli va ularni joriy etishdagi amaliy masalalar haqida keng tushuncha beradi.

LMS (Learning Management System) ta’limni boshqaruv tizimlari zamonaviy ta’lim jarayonining ajralmas qismiga aylangan. Ularning asosiy maqsadi o’quvchilar va o’qituvchilar o’rtasidagi aloqani yaxshilash, o’quv materiallarini boshqarish, baholash jarayonlarini soddalashtirish va ta’lim sifatini oshirishdir.

Interaktivlik va hamkorlik. LMS platformalari o’quvchilarga darslarga yanada faol qatnashish imkonini beradi, bu esa o’zaro fikr almashish va hamkorlik muhitini yaratadi.

Oson boshqaruv. O’qituvchilar uchun kurslar va o’quv materiallarini yaratish, ularga kirish huquqini belgilash va natijalarni baholash jarayonlari avtomatlashtiriladi, bu esa vaqt va resurslarni tejaydi.

Individual yondashuv. LMSlar o’quvchilarning o’z-o’zini baholash va o’zlashtirish darajasini monitoring qilish imkoniyatini beradi, bu esa har bir o’quvchining ehtiyojlariga mos keladigan individual ta’lim yo’nalishlarini taqdim etishga yordam beradi.

O’qitishning sifatini oshirish. LMSlar o’quv jarayonini optimallashtirish orqali ta’lim sifatini oshirish imkoniyatini beradi. Ular o’quvchilar uchun ko’p turli formatlarda (video, test, interaktiv mashqlar) materiallarni taqdim etadi.

Global ta’lim imkoniyatlari. LMSlar orqali ta’lim olish imkoniyatlari kengayadi, bu esa o’quvchilarga turli mamlakatlardan ta’lim resurslaridan foydalanish imkonini yaratadi.

Tadqiqot va tahlil. LMSlar ma’lumotlarni to’plash va tahlil qilish imkonini beradi, bu esa ta’lim jarayonini yanada takomillashtirishga yordam beradi. O’qituvchilar o’quvchilarning muvaffaqiyatlarini kuzatish va ularni yaxshilash uchun kerakli choralarni ko’rish imkoniyatiga ega bo’ladi.

Yakunida, LMSlar ta’limni boshqarishda innovatsion yechim sifatida ta’lim jarayonini samarali tashkil etish va o’quvchilar bilan o’qituvchilar o’rtasidagi aloqani kuchaytirish uchun juda muhimdir. Ularning kengaytirilishi va rivojlanishi ta’lim sifatini oshirish va zamonaviy ta’lim tizimlarida o’zgarishlarni amalga oshirishda muhim rol o’ynaydi. Bu esa ta’lim tizimining global rivojlanishiga hamda o’quvchilarning muvaffaqiyatiga ijobiy ta’sir ko’rsatadi. LMS (Learning Management System) ta’limni boshqarish tizimlari bugungi kunda ta’lim jarayonini tubdan o’zgartiruvchi vosita sifatida ko’rilmoqda. Ularning o’zgarishi, afzalliklari va qiyinchiliklari haqida muhokama qilish, ta’lim sohasida yanada samarali yondashuvlarni ishlab

chiqishga yordam beradi. Qulaylik va Moslashuvchanlik. LMSlar o'quvchilarga darslarni o'z vaqtida va istalgan joyda o'zlashtirish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, ish bilan shug'ullanuvchilar va onlayn ta'limga o'tayotgan muassasalar uchun muhimdir. O'qituvchilar o'quv materiallarini markazlashtirilgan tarzda boshqarishi mumkin, bu esa resurslarni samarali taqdim etishga yordam beradi. Kurslar, video darslar va testlarni bir joyda saqlash qulay. LMSlar orqali o'quvchilar natijalarini avtomatik baholash va tahlil qilish imkoniyati mavjud. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning rivojlanishini kuzatish va o'zgarishlarni amalga oshirishda yordam beradi.

Texnik muammolar: LMS'lar ishlashi uchun barqaror internet va moslashuvchan texnologiyalar kerak. Texnik nosozliklar o'quv jarayonini buzishi mumkin. O'qituvchilar LMS'lardan samarali foydalanishni bilishi zarur. Agar o'qituvchilar yangi texnologiyalarni o'zlashtira olmasa, bu LMSlarning foydasiz bo'lishiga olib kelishi mumkin. Onlayn ta'limda o'quvchilarning motivatsiyasini saqlash muhimdir. Ba'zi o'quvchilar, an'anaviy darslardan farqli o'laroq, onlayn ta'limni kamroq qiziqarli deb hisoblashlari mumkin. LMSlar ta'lim jarayonini raqamlashtirish va global miqyosda ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi. COVID-19 pandemiyasi davrida ko'plab ta'lim muassasalari LMS'larni joriy etishga majbur bo'ldi, bu esa ularning ahamiyatini yanada oshirdi. Bu jarayonlar, ta'limning raqamli transformatsiyasini tezlashtirishga xizmat qildi. Kelajakda LMSlar yanada rivojlanishi va takomillashishi kutilmoqda. O'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi interaktivlikni oshirish, sun'iy intellekt va ma'lumot tahlili texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quv jarayonini individualizatsiya qilish imkoniyatlari paydo bo'ladi.

Xulosa qilib shuni aytish lozimki LMS (Learning Management System) ta'limni boshqarish tizimlari ta'lim jarayonini innovatsion yondashuvlar bilan yangilashga yordam beradi. Ularning afzalliklari, shuningdek, muammolari va qiyinchiliklari haqida chuqur fikrlash va tahlil qilish ta'lim sohasida muvaffaqiyatli natijalarga erishishga yordam beradi. Ta'lim tizimlarining kelajagi LMS'larning yanada rivojlanishi bilan bog'liq va bu jarayonda barcha ishtirokchilar — o'quvchilar, o'qituvchilar va ta'lim muassasalari o'z rolini o'ynashi zarur. O'qituvchilarni tayyorlash. O'qituvchilarni LMS platformalaridan to'liq foydalanishni o'rgatish uchun maxsus treninglar va qo'llanmalar tashkil etish lozim. Bu ularga tizim imkoniyatlaridan to'laqonli foydalanish imkonini beradi. Talabalarni rag'batlantirish. Talabalarni LMSdan foydalanishga jalb qilish uchun rag'batlantiruvchi mexanizmlarni joriy etish, ularga motivatsiya beruvchi o'quv resurslari va interaktiv vazifalarni taqdim etish zarur. O'zlashtirilgan LMS tizimini yaratish. Mahalliy ehtiyoj va til talablari asosida, LMS platformasini o'zlashtirib, milliy ta'lim standartlariga moslashtirish foydali bo'ladi. Mobil ilovalarni qo'llash. Mobil qurilmalar orqali foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish kerak. Bu talabalar va o'qituvchilarga istalgan joyda va istalgan vaqtda o'qitish va o'rganish imkoniyatini beradi. Yangi texnologiyalarni tatbiq qilish. Sun'iy intellekt va boshqa ilg'or texnologiyalarni LMSga integratsiya qilish o'quv jarayonini yanada individualizatsiya qilishga va har bir talabaga mos keluvchi ta'lim resurslarini taqdim etishga yordam beradi. Xavfsizlikni ta'minlash. O'quvchilar va o'qituvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish uchun LMSda xavfsizlik choralari mustahkamlanishi kerak. Ushbu takliflar LMSning samaradorligini oshirish va undan to'liq foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi.

References:

1. A.Rahimov (2019) "Onlayn ta'lim va LMS Innovatsiyalar va rivojlanish".
2. D.Ibragimov (2023) "Digital ta'lim LMS va yangi yondashuvlar".
3. D.Morrison (2014) "The Learning management system": A Guide for Educational Institutions.
4. C.Pappas (2015) "Ultimate guide to Learning Management systems".
5. Maxmudjonovna, Yaxiyaxonova Muhiba. "Mustaqil ta'limni tashkil etishda ilg'or xorijiy tajribalarning ahamiyati." *Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences* 1.5 (2021): 742-749.
6. Яхияханова, Мухиба. "Raqamli ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining it savodxonligini oshirish metodikasini takomillashtirish." *Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences* 4 (2024).
7. Yaxiyaxonova, Muxiba. "1-sinf o'quvchilariga "Informatika va AT" fanini o'qitishda loyiha daftaridan foydalanish.: 1-sinf o'quvchilariga "Informatika va AT" fanini o'qitishda loyiha daftaridan foydalanish." *Modern problems and prospects of applied mathematics* 1.01 (2024).
8. Ashirova, Mavluda, and Muxiba Yaxiyaxonova. "Raqamli iqtisodiyot davrida kriptovalyuta va bitcoin." *Международная конференция академических наук*. Vol. 3. No. 4. 2024.
9. Jalilova, Sevinch, Marjona Yusupova, and Muxiba Yaxiyaxonova. "Kundalik hayotimizda raqamli texnologiyalar." *Прикладные науки в современном мире: проблемы и решения* 3.3 (2024): 13-17.
10. Xurramova, Sarvinoz, Marjona Yusupova, Muxiba Yaxiyaxonova. "Oliy ta'lim tizimida bulutli texnologiyalarning imkoniyatlari." *Zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya: nazariy va amaliy tadqiqotlar* 3.3 (2024): 36-38.
11. Eshonqulova, Maftuna, and Muxiba Yaxiyaxonova. "Raqamli va ijtimoiy media marketing va uning imkoniyatlari." *Молодые ученые* 2.11 (2024): 34-39.
12. Yusupova, Marjona, Komila Raximova, and Muxiba Yaxiyaxonova. "Oliy ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalardan foydalanish: Oliy ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalardan foydalanish." *Modern problems and prospects of applied mathematics* 1.01 (2024).
13. Yaxiyaxonova, Muhiba, and Marjona Yusupova. "Oliy ta'lim muassasalarida "informatika va at" fanlaridan mustaqil ta'limni tashkil etishda raqamli texnologiyalaridan foydalanish." *International Scientific and Practical Conference on Algorithms and Current Problems of Programming*. 2023.
14. Qobilova, Gulchiroy, Marjona Yusupova, Muxiba Yaxiyaxonova. "Bioinformatikada genomik ma'lumotlar tahlili va amaliyoti." *Zamonaviy dunyoda fan va texnologiya* 3.3 (2024): 95-98.
15. Shukurullo Fayzullo o'g'li, Aliqulov. "TA'LIMDA MULTIMEDIYA TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH." *PEDAGOGS* 50.2 (2024): 51-55.
16. Shamsiddinov, G'iyosjon, Barchin Ro'ziqulova, and Laziza Inatillayeva. "BOSHLANG'ICH TA'LIMDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH USULLARI VA

AFZALLIKLARI." *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования* 3.10 (2024): 39-41.

17. Shamsiddinov, G'iyosjon, Jasmina Murodulloyeva, and Umida Nurmaxmatova. "YASHIL IQTISODIYOT VA YO 'NALISHLARI BO 'YICHA TA'LIM DASTURLARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI." *Models and methods in modern science* 3.5 (2024): 44-49.

18. Shamsiddinov, G'iyosjon, and Temurbek Zarifov. "GLOBAL TARMOQ QURISHDA TARMOQ QURILMALARIDAN FOYDALANISH VA TARMOQ TOPOLOGIYALARINING O'RNI." *Science and innovation in the education system* 3.5 (2024): 50-60.

19. Raxmatov Sherqo'zi Akbar Kodirov. "Ta'lim jarayonida bulutli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi" *Pedagogis Internatsional research* ISSN:281-4027_SJIF:4.995. 2023/5/15

20. F Qodirov. Aholiga tibbiy xizmatlar ko'rsatishning rivojlanishini iqtisodiy-matematik modellashtirish. *Scienceweb academic papers collection* . 2023/1/1.

21. F Qodirov. Zamonaviy to'lov tizimlari tahlili va elektron pul birliklari. *Scienceweb academic papers collection*. 2023/1/1.

22. Ergash o'g'li, Qodirov Farrux. "Аҳолига тиббий хизмат кўрсатиш соҳасининг келгуси ҳолатини башоратлаш." *Сервис" илмий-амалий журнал* (2022): 56-59.